

Št. 2

24
IX-44

MAŠA

GLASILO I. BRIGADE VDV

kultura
je zrcalo
naroda

LIBRARY OF THE
NATIONAL INSTITUTE OF
STATISTICS

UVOD

Dobro je znano vsem tovarišem, kako je veselo v edinicah, kjer je kulturno delo res razgibano in da se vsak posameznik trudi, da čim več prispeva k vzgoji posameznih tovarišev, ki imajo res smisel za kulturno življenje. Koliko bi s tem pomagali ostalim tovarišem. Toda tovariši se ne upajo odkrito nastopati, ker imajo, ali tremo, ali pa jih muči lenoba. Vsakemu izmed naših borcev pa je prav dobro znano, da take in slične napake morajo brez dvoma odpasti, ako hočemo dvigniti naš list res na tako stopnjo, da se bo videlo življenje naših edinic na vsakem pohodu in v sami borbi.

Zato, tovariši, ne sme nobeden poedinec odlašati, kajti zadnji čas je, da pohitimo in predno stopimo v tako res svobodno življenje, ne sme biti tovariša v naših vrstah, ki ne bi sodeloval, oziroma prispeval z raznimi članki v našem listu. Pišite članke iz doživljanja v partizanih, reportaže, politične spise, kroniko, humor, pesnice in sploh vse tako, da bo iz časopisa razvidno življenje naših tovarišev.

Mogoče si bo kdo od tovarišev mislil: "Saj jaz nisem sposoben". A zavedati se moramo tega, ako bom odlašal, se bom vedno težje pripravil pisati in bom zaostajal za drugimi. Poleg tega pa bom nalétel na kakšno neprijetnost, ker ne bom znal pravilno nastopati in se tudi obnašati. V takem slučaju pa ti bo prišlo na misel: zekaj se nisem že potrudil in začel misliti s svojo glavo, kljub temu, da sem se bal ako bi mi dopis zavrnili. Ako bi vsak gledal tako, bi mi daleč zaostali, tako pa imamo možnosti, da se danes lahko vzgajamo, kajti vemo in moramo se učiti od svojih napak če hočemo, da izpopolnimo sami sebe.

Danes pa po tako ostri borbi se moramo z vso vnemo oprijeti nove vzgoje novega življenja, ki je v borbi prekaljeno.

T E K M U J M O !

T O V A R I Š I !

Prevc Edvard III. bat.

RDEČA ARMADA NASTOPA

Četrto leto že teče. Padel je prvi strel, zaregljale so strojnice, topovi so začeli vse hitreje in hitreje bruhati svoje gorečo, uničujočo snov, vzrak so se dvignile stotine jeklenih ptičev, po tleh pa so ogromni stotonski tanki, zdrveli preko žarečih polj. Zrak je postajal vse težji in težji, nasičen s smodnikovim dimom, plamenček se je združil s plamenčkom, zagorelo je na dvesto kilometrov dolgi fronti, nastal je največji svetovni požar. Pričel se je gigantski boj, neenak v zgodovini, boj za obstanek človeka, boj med dvema svetovoma, dvema sistemoma. Svet krivice in nasilja proti svetu pravice in blagostanja.

Kaj je delal prvi svet? Kmalu po tem, ko je zavla dal v Nemčiji Hitler, je zakričal masi: "Več topov, pa manj kruha!" In vsa mogočna nemška industrija je preusmerila svoje delo in bruhala in bruhala iz sebe topove, tanke, letala, orožje in vse druge "človekoljubne" pridobitve moderne tehnike. Skladišča so se polnila z najrazličnejšim vojnim materialom in živili. Vse je bilo v službi vojne: inženirji so sestavljali nova orožja, kemiki nova razstreljiva. Prava kultura je pa prenehala, zrasla je lažikultura, kultura propagande. Literatura, gledališče, umetnost, vse je manifestiralo vojno. Hitler je neprestano histerično kričal: "Več topov, manj kruha... Wir werden siegen, wir sind Herrenvolk..." To je bil takt življenja v Nemčiji. In "Herrenvolk" je sledil tem frazam, delal je in garal nevedoč, da si piše smrtno obsodbo.

Kako je pa delal drugi svet? Popolnoma drugačna je bila slika v mladi SZ. Tudi tam so se pripravljali, toda ne na tako vojno kot Nemčija, temveč za pravično vojno, za vojno, ki bo ohranila njihovo domovino, za vojno, ki bo pomagala zrušiti krvavi fašizem in dvignila proletarijat na življenje človeka. Tam niso kričali o topovih, ampak so rekli: "Ustvarjajmo si industrijo!" In ves narod je prijel za delo, ker je videl kaj ga čaka, če podleže imperijalistom. Dvigali so se ogromni plavži in ogromne tovarne. Inženirji pa so se zabili v svoje

laboratorije in delali načrte za orožje, ki prekaša po svoji popolnosti najboljše izdelke evropske industrije. Vse je delalo. A niso jih vodile prazne fraze kot Nemce, vodila jih je zavest. In še večja zavest jih vodi danes v boj, zavest, ki je nepremagljiva.

Prišla je pa tista nedelja, tisti dvoindvajseti junij, ko sta se ta dva sveta spoprijela. Pobesnela fašistična zver je z vsemi svojimi grabljljivimi težnjami nesramno navalila na cvetočo SZ inroljubnih narodov. Sagnelo je. Tlačeni evropski narodi so dvignili glavo, kajti v SZ so vidili svojo rešiteljico. Takrat se je zasvetila tem narodom z vzhoda zarja svobode, z vzhoda jim je vnesel pogum, da so stignili pest ter udarili po kletem sovražniku. Tudi malemu, od vseh najrazlažnejših fašistov tlačnemu slovenskemu narodu, je vnesel ta tak pogum. Več kot tisoč let se Slovenci nismo borili za svojo lastno stvar. Borili pa smo se za vse mogoče tuje gospodarje, navseh mogočih tujih bojiščih. Iz slovenske krvi, prelite za tujece, je vsolej vzrasla nova sužnost. Kakor hitro je stopila na plan takšna armada kot je RA v kateri je imel slovenski narod edini up, je takoj našel pogum prvi slovenski partizan za svoj prvi strel v okupatorja. Edino RA je dala našemu partizanu moralno in stvarno oporo. A je vlila Slovencev novega duha, da so sprostili iz sebe tisto moč, ki je preoblikovala naš tradicionalni narodni značaj, preoblikovala je narod hlapcev v narod junakov.

Gigantski boj pa se je razvijal, fašistična zver je brenela vedno bolj in bolj in bruhala iz sebe vsa razpoložljiva sredstva. Sovjetska domovina je preživljala težke dneve. V svet so slavnostno zadobile remške fanfare, "Hitler je zakričal na ves glas: "RA pred uničenjem, Leningrad blokiran, Moskva zavzet, Moskva pred padcem." Toda sovjetska vojska in ljudstvo nista obupala, temveč sta vztrajno prenašala vse preizkušnje. Zavest pa je našla v njih moč, da so zaustavili sovražnika in mu zadali protiudarec. Zvesti oporoki velikega Lenina, so brez ozira na napore in žrtve ubranili pridobitve oktobrske revolucije. Pa klic Stalina k obrambi so se odzvali stotisoči in milijoni hrabrih, neustrašnih borcev, ki so bili pripravljeni dati življenje za domovino. In resnično, tik pred Moskvjo se je pokazalo kakšno silo predstavlja SZ. Vse ljudstvo, vsa dežela se je strinila okrog genijalnega voditelja Stalina, vojna proti

osvajalcem se je spremenila v domovinsko vojno. RA je postala nezlomljiva sila, ob kateri so se razbili udarci oklopno-tankovskih oddelkov in njegovega "Blitzkriega", vse njegovo bombastično kričanje se je zdrobilo v prah. To je dalo našim narodom še čvrstejšo pobo- do, vsi so občudovali nenavadno vztrajnost in junaštvo rdečearmejcev. Osvobodilno gibanje je dobilo množičen razmah. Iz čet so zrastle bataljoni, iz bataljonov brigade, ki so ustvarile s svojo udarno silo prvi osvobojeni teritorij.

Toda v kletem sovragu je bila še moč. Se je osva- jal in osvajal. Njegovi gažbežljivi krempļji so se ste- govali tja proti petroleju, prihrumeli so tja pred Sta- lingrad. Tu pred Stalingradom pa ga je čakala smrt. Gro- zovita bitka je trajala devet mesecev. Na vsakim kora- kom, za vsako hišo je tekla kri. Stalingrad se je izpre- menil v ruševine, toda sovjetski borec je ostal. Junak je prekršal junaka. Rdečearmejec je zmagal. Tak je izgu- bilo življenje čez trisot tisoč osvajalcev. Stalingrad je postal največja prelomnica v tej vojni. Ves svet se je zdrznil. V našega borca pa je vtil voljo v znago.

Od tedaj naprej Rdeča Armada ni mirovala. Na s sovjetski aparat je prišel v zalet. Rotacijske kolesa v tovarnah so se pričela vrteti hitreje, strojevođe so urneje pognali svoje vlake, kolhozniki so podesetorili svoje delo, inteligence pa je izpopolnjevala tehniko in proizvodnjo. Tekma se je pričela na vseh poljih, vsak je hotel največ dati za Domovino. Sovjetski vojni stroj se dvignil. Na fronto je prihajalo najmodernejšo in najpo- polnejše orožje: tanki, letala, topovi. Fašistična zver je začela javkati, čabivela je rano za rano in se v enr tonosnem strahu "elastično" umikala. Salve iz dvesto štiriindvajsetih topov v Moskvi so bile vedno gostejše, po vsem svetu je odmevalo njih gromenje. V srcih vseh tla- čenih narodov Evrope pa se je strnilo v nočen grom, ka- terega strele so vedno bolj udarjale po okupatorjih. Iz brigad so nastale divizije, iz divizij korpusi.

Rdečearmejec se je odlično izkazal. Padel je Bar- kov, padel je Kijev, Leningrad je svobodno zadihal, vsa Ukrajina je zapela zahvalno pesem.

Devet mesecev se rdečearmejec ni ustavil, bil je vztrajen, nepopustljiv, neprestano je gonil krvavega sov- raga proti njegovim izhodišnim mejam in še čez na fu-

ruska, češkoslovaška in finska tla. Potem se je odpočil. Toda rdečearmec se je kmalu vzdignil, znova so zahrulele nepremagljive sovjetske armade, sprožil se je nov plaz, ki je prekosil po obsegu in hitrosti vse ostale. Za tlica se je pričela surtenosna pesem, zanjegovimi potmi se je začul bojni klic: "Na Berlin." Sovjetska leta la pa pred njimi mečejo letake z napisom: "I. Rokosovski prihaja", ki povzroča med panično bežetvini Nemci največji strah. General Rokosovskijih je z odlično taktiko obkoljevanja in globokimi vdornimi klini pripravil naj večjo katastrofo. Danes rešuje RA podjarmljene narode, Vsa Evropa hrepeni po čimprejšnji osvoboditvi.

Tudi pri nas vlada enako razpoloženje. Vtem času je zrasla močna in velika NOV. Triletna težka borba je utrdila našo zavest in okrepila trdna vezi nad vsemi jugoslovenskimi narodi. Danes se vsak Slovenec zaveda, da je to plodovitno borbo v glavni smeri omogočila junška RA, ki je ,noseč najtežje breme te vojne, smrtno ranila našega skupnega sovražnika.

Danes nihče več ne vstavi našega poleta, nihče več ne ubije naše zavesti, da smo narodna vojska, da je naša borba nujna in pravična in da je zmaga, za katero smo toliko žrtvovali - naša zmaga.

Živela RA in njen genijalni vodja Stalin!

Franc Kunc II. bat.

K R V M I K I

V območju tankov in topov,
pridrli so na našo zemljo
zažgali so nam milijon domov,
uničili nam našo srečo.

Ni bilo dovolj gorja,
ko so požgali nam domove,
kakor, da prišli bi iz pekla -
pobijali najboljše so sinove.

A narod naš se dvignil je,
zapustil svoje je domove,
za puško v sili je prijel,
pošel se v terne je gozdove.

Zdaj bi je z nami težki boj,
na vsakem jim sledi koreku.
Uničil bo sovražni roj,
ki sedel je še na vratu.

Kunc Vinko IV. bat.

LOŽKA DOLINA

Lepe Ložka si doline,
partizanom pravi dom,
a bela sodrga sklenila:
"Tukaj jaz morila bom!"

Vse moč se tukaj belčki zbrali,
do Grahovega so pricapljali,
v zasedi čaka partizanski mitraljez,
da divji svoj zapleše ples.

Ko oponi smo odprli,
švabobranci vsi v beg,
na kseku pa so d'jali,
da so se podili vsi navprek.

Prvo tromesečno tekmovanje je bilo zaključeno in uspehi ter izkušnje, ki smo jih dobili, bodo pripomogle še k večjemu poletu za doseg večjih uspehov v črnu "tekmovanje zmage", ki se je pričelo z 20. avgustom. Z ozirom na svetovni položaj tako v političnem kot v vojaškem pogledu vidimo, da je nemški fašizem in nacizem pred popolnim zlomom in, da našo, s krvjo prepojeno in poteptano zemljo čaka skorajšnje osvobodjenje in odrešenje. Naša dolžnost je, da pospešimo konec hitlerjevske zveri, da uničimo naše notranje sovražnike, da o- nogočimo širok razmah splošni mobilizaciji vsega naroda, da ponegnemo udvristiti narodno oblast ter, da se pripravimo na vse morebitnosti, da nas konec vojne ne bi doletel nepripravljenost. Ise to, tovariši, moramo in moramo vnesti v okvir tekmovanja. To doseg končne zmage žrtvuje vse svoje delo, poštenost in vdanost, z disciplinirano, bojevnostjo in udarnostjo in z vojaškim uporabljenjem svojega orožja bomo dosegli uspehe na vojaškem polju, z agilnostjo, propagando in s kulturnim delom pa bomo doprinesli k dvigu nacionalne zavesti in dvignili kulturni nivo našega naroda, kajti okupator je v prvi vrsti stremel da nam uniči našo nacionalno zavest in našo kulturo ter je temu primerno tudi postopal. Pri tem bi posebej omenil napake, ki so bile opažene v času prvega tekmovanja in to je ravno pomanjkanje aktivnosti v pogledu kulturnega udejstvovanja. Vse premalo se je posvečalo pažnje bataljonakim listom, posebno v kvaliteten pogledu, kajti ni dovolj, ako list izdano in s tem nekako ugodimo zahtevam, treba je, da iz lista vidimo ves kulturni nivo bataljona samega ter kako se isti nivo dviguje. Bralce nikakor ne sme prevzeti občutek, kakor da je vse napisano nekako prisiljeno. Bralac mora dobiti vtis lažnosti in sproščenosti pri čitanju člankov, dobiti mora pravo sliko življenja v bataljonu z vsemi težavami, veseljem, itd. Poleg tega je druge kulturno življenje bilo minimalno, kar je popolnoma razvidno iz končne ocene tekmovanja. Na drugi strani pa se je opazilo, da se je prelozilo prelozilo pažnje na zbiranje točnih podatkov glede uspehov akcij, številah vojaških in po-

litičnih ur, itd. Vse to mora v tem tekmovanju biti izvedeno natančno, nikakor ne smejo biti podatki zbrani površno.

Tovariši! Posebno dolžnost Vojske Državne Varnosti pa je, da pri naporih za svobodo slovenskega ljudstva dosledno izvršujemo svojo glavno nalogo t.j., da uničujemo naše notranje sovražnike. Z uničevanjem istih bomo doprinesli ogromno k uspehu tekmovanja in za čimprejšnjo zmago nad vseni sovražniki naše svete zemlje. Veliko važnost pa moramo polagati tudi na uničevanje okupatorja. Biti ga moramo na vsakem njegovem koraku in mu nikakor ne dopustiti, da bi nas iznenadil. Z napadanjem sovražnika imamo velike prilike za doseg lepih rezultatov v tekmovanju in za doprinese k naši osvoboditvi. Naše geslo bodi "VELIKO JOVČOD", vsak naš korak naj bo posvečen plemenitemu tekmovanju pred končno zmago. Tekmujmo, kajti to nas bo zmagostrilo in nam vlilo novo voljo do dela, za zmago za dokončen poraz divjega okupatorja in njegovih pomagačev, domačih izdajalcev.

Ferko I, bat.

S P O M I N I I Z 1942. L

Bilo je nekega aprilskega jutra v hribih nad Savinjsko dolino, kjer smo imeli partizani svoje logorje. Ko je za Črto zazvonilo dan, se je prisnejalo rumeno sonce nad lap cvetoči smrekov gozd. Tukaj so partizanski kuharji pridno pripravljali zajtek za utrujene borce, ki so še spali utrujeni od naporne akcije, ki so jo izvršili v dolinah.

Komaj smo spali nekaj ur, že nas je dežurni budil iz globokega spanca. Vstali smo, čeprav težko. Pospravili smo svoje reči za slučaj sovražnega napada.

Ko sem imel vse urejeno, sem šel h kuhinji, da bi se s tovariši, ki rase bili na akciji, pogovoril, a so vendar kačili zaplenjene cigarete in izpraševali kaj vse smo še prinesli.

Nisem še došel do mesta, ko se začuje strel od stražarskega mesta. Obenem se že zasliši komando tovariš: "Platina: Na položaje. Nemška patrola." Tedaj že zapoje brzostrelka. S hitraljenom v roki sem naglo krenil proti robu, ki je bil oddaljen komaj petdeset korakov, od koder sem naglo poslal močen ogenj proti sovražni-

ku.

Tedaj je sovražnik začel z bombami. Toki lemec je od strahu pozabil vžgati bombe. Načuden, ker ni bomba eksplodirala, je dvignil glavo. Tedaj sem samo pritisnil na peteluna in švaba je izdihnil. Podlemu so takoj priškočili na pomoč in nam nudili dobre starče".

Vsled pramoči smo se morali umakniti, a ker je imel sovražnik zasede na vse vrhove, smo paloleteli na zapelo. Tukaj se je začela borba na življenje in smrt. Švabi so napravili okoli nas tri obroče. Jasno je bilo, da so nas hoteli v teh železnih obročih uničiti. Opoznali smo, da nas more iz tega težkega polčaja rešiti le odločilni juriš. Kajti boljše je, da padeš po jurišu kot pa da bi oni nas jurišali in nas pobili kot pse.

Tedaj se začne poziv tovariša Staneta: "Tovariši, izbirajte: ali juriš, ali smrt." Vsi smo enoglasno, pritrdili, da bomo jurišali, kajti leto nas more rešiti. Tovariš komandir Flatina kriče: "Mitralskec Peiko, naprej". Oledilo mi je nekaj tovarišev in bolničarke Ada. Vse okolico je pretresel naš krak: "Juriš. Juriš. Juriš." Nemci so odprli peklenški ogenj. Takrat zakriči tovariš Intok v nemščini, da je treba pomoč na desno krilo. Ker so mislili Nemci, da je to njihova komanda, so tekli na desno krilo. Mi pa smo kosili po švabih na levo krilu ter tako prebili prvi obroč. Ostale obroče smo potem lažje prebili.

Pri drugem obroču sem bil ranjen v ramo, a nisem se mnogo zmenil za rano. Zavedal sem se važnosti te odločilne borbe na življenje in smrt, saj je šel za nami ves bataljon. Minograde smo pobili še dva švaba, ki sta pri težkem mitraljezu začudeno gledala našo kolono. Tudi tretji obroč smo srečno prebili in bili smo rešeni. Četrti obroč smo se spogledovali, saj smo ušli gotovo v smrti.

Borba je bila končana. Sovražnik je imel šestdeset mrtvih in trideset ranjenih, a mi le tri mrtve in dva ranjena.

Naša skupina je dobila naslednji dan pohvalo od štaba štajerskega odreda, ker je z hrznim, odločilnim jurišem rešila ves bataljon.

Kovščak Jože IV. let.

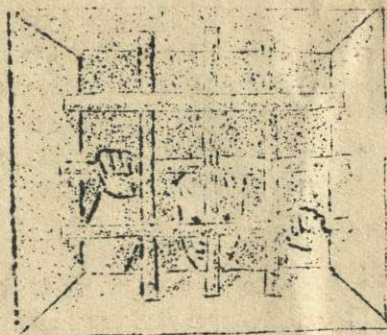
UJETNIK

Tu v mrzli kleti ob steni stojim,
mraz in glad me morita,
vs prevzet od bolečin,
glava me boli, s krvjo oblita.

Stojim, promišljuje...
Za narod sem svoj se boril;
zato še kljubujem,
zato svojo še kri sem prelil.

Mi mar mi zlatega sonca,
pa tudi ne sebi svobode,
le narodu do svojih dni konca
belet bom svobodne pohode.

Četudi sovražnik me uniči,
borba ne bode prestala,
dokler še zadnji hudiči,
nega sovražna, slovenske bo zemljo teptala.

USPELA AKCIJA

"Mirko! ura je pet", je zaklical mlajši dežurni v naššotor in brnel v Mirkotov čevelj, ki je gledal izpod šotora. Mirko, ki je ležal prav ob robu šotora, se je počasi dvignil, zazehal in pogledal ven. "Kaj je še" pravi sam pri sebi in se prične odpravljati. "Dajno, Borut, vstani", mi zakliče, misleč, da še spim. Skočil sem po konci, si zepel opasec in napolnil žepe z bombami. Ko sem prilezel izpod šotora, sem videl, da me že čakajo štirje tovariši. Vsak je še enkrat pogledal svoje orožje nato smo šeden za drugim odšli za Mirkotom na čelu iz taborišča. Še enkrat sem se ozrl nazaj na šotore, izpod katerih se je čulo dihanje in smrčanje spečih tovarišev. Skoraj zavidal sem jim njihovo sladko spanje, a vendar sem šel še raje na akcijo. Na akcijo? Samo, če pridejo tudi danes. Progi dve uri hoda od našega taborišča, hodi nenaška postojanka vsak dan iz njihove postojanke po hrano na postajo. Treba je pokazati tem švabskim psom, da smo mi tu gospodariji, da tudi ne progi pred postojanko niso več varni pred našimi krogli. Samo, da bi prišli, kajti naša patrula jih je že dvakrat čakala, a ravno takrat jih ni bilo. Upajmo, da bo, si mislim in pospešim korak, ker sem v svoji zamišljenosti nekoliko zapostavljal za tovariši. Sonce je ravno prikukalo izza Snežnika, ko smo dospeli na rob hriba. Krasen pogled se je tedaj nujil našim očem. Pod nami je ležala dolina vsa v negli, kot jezero, iz katerega so se dvigali posamezni griči, kot otoki. Nad njimi pa so se dvigali hribi in gore. Nanes, vas ožarjen od prvih sončnih žarkov, Krnske Alpe, celo Karavanke in Kamniške planine so nas pozdravljale iz daljav. Loda ali nismo iskali nekaj drugega? Aha, glej, tam je proga, tam teče žila okupatorjevega vojnega stroja, po kateri prevaša svoje morilske bande, v kolikor mu to ne omogočajo naši minerci.

"Tam, vidiš, je postojanka," nam kaže Mirko. "In tam je postaja, kamor hodijo po hrano. Tri tistih baročnih, dvesto metrov od postojanke, je zasek in tam jih bomo našli. Seveda, če pridejo; če ne bo nič, ...", doda žalostno. Spuščali smo se po hribu navzdol in ker nena doma, smo bili v dolini ob vodi. Sli smo dobre četrt

ure ob vodi, ko smo dospeli do nekega rlna. Tam smo popili vsi k skodelico mleka in pojedli vsak kos kruha ter šli dalje. Sedaj smo morali prekorajiti cesto. Vse je šlo v redu. Pomikali smo se po soteski proti železnici, od tu smo izza grmovja že lahko opazovali progo. Nič ni bilo videti. Sedaj smo stopali navzdol. Poslušali smo vsako minuto, a ni bilo slišati ničesar. Bez nekaj časa smo dospeli na rob soteske, pokateri teče železnica. Mirko nas je takoj rasporedil. Stirje v zasedo, jaz na izvišnico. Ludo mi je bilo, ker ne bom streljal, a tudi izvišnica je potrebna. Konej pridem na izvišniško mesto, z slišim vlak. Bilo je samo nekaj praznih vagonov.

Takoj, ko odide vlak, na z slišim govorjenje - nam ško govorijo in se razve selim. Sedaj jih zasledim. Trije so in pa drugje. Stečem obvestiti zasedo. Leči sem moral navzgor in vas upehan javim, kaj je. Bez nekaj trenutkov so bili že pod nami. "Ogej!", zavpije Mirko in spusti rafal, oziroma en sam strel, kar mu je sabotiral naboj. Nemci obatanajo in se niti ne zavedajo, kaj je. Takrat pa z pojeta dve brzostrelki in mitraljez. Dve se zrušita na mestu, tretji je hotel odskočiti v stran, pa mu je Mirko spustil petnajst strelav v posodo za hrano, ki jo je imel na hrbtu. Ludi ta se zvrne, pa posoda tudi najbrže ne bo več za rabo. Pa pa kot bi se v zeniljo pogreznil, nikjer ga ni bilo. - Sedaj pa umik. Čudro se mi je zdelo, da mi z pela "bred" ali "šarec" iz bunkerja. Nitro smo jo brisali po hribu navzdol. No, sedaj smo že čez cesto. Počutimo se bolj varni. "Pa smo jih", prvi Mirko, ki si prižge cigareto, ki jo je naredil iz tobačnih ostenkov vseh petih tovarišev. "To je dobro", se oglasi drugi. "Ravno na tistem mestu smo jih, kjer nam oni postavljajo zasedo. No, sedaj bodo vedeli eno več."

Nekaj čivalno in z lahkimi srci smo se vračali domov. Oziramo se še vedno na tisto mesto na progi, kjer so ležali mrtvi trije švabi. Če bi mogli mrtvi si misliti, kaj sem ropal, moril in požigal po slovenski zemlji. Pravična kazen ne je doletela.

Tone

SREČANJE S ŠVABOBRANCI

Del II. in III. bataljona sta odšla na akcijo v smeri Smarjeta - Slamič vrh. Po izvršitvi danih nalog je tretji bat. vodils seboj dva ujeta domobrancelja in enega skrivača, dočim je II. bataljon z zadovoljstvom peljal nabrano hrano. Ko smo se združili v vasi Lgaj rje pri Trebelnem, se je kolona počasi pomikala dalje proti Trebelnem. Nenadoma mi komandir Tone opozori na sovražno pobočnico, katera se je kretala ravno tako v smeri Trebelnega. V istem momentu se je začul gromovit glas naših borcev "juriš" in že so šli prvi streljati.

Čeprav je strmina in vzpon težak, naši jurišajo in preženejo sovražnike v paničnem begu v vas Poskočin. Naši borci pa spričo prvega uspeha še besneje naskočijo sovražnika, ki se mora tudi od tu umakniti na rob gozda. Niti tu ne more sovražnik vzdržati silnega navela in se tudi od tu umakne v sosednjo vas tako hitro, da ga naši borci niti zasledovati niso mogli. Sovražnik se je ugnedil v hiše in je začel sipati točo krogel na naše borce in poskusil z jurišem. Vsipali so se kakor čebele iz panje in tulili kot zveri, ali slišal nisi drugega kot same psovke. Sovražnika pa le nismo pustili, če bi si opomogel po prvem porazu in smo ga takoj napadli s strani, nakar je bil že tretjič prisiljen se umakniti v izhodišče. Trdovratnim švabobrancem pa le ni hotelo iti v glavo, da partizanska pest bi je neusmiljeno in so poizkušali na vse možne načine pregnati nas, kar pa jim ni uspelo, čeprav so nas pričeli obstreljevati s težkim mitraljezom in minometom. Kakor je izgledalo, je švabobrancem telja za borbo, kar nenadoma pojenjala, kajti začeli so se umikati iz vasi in jo kar nenadoma potegnemo do Lokronoga. Se preje so pobrali pa svoje mrtvece in ranjene, in so videli, da partizanski mitraljezi in puške sejejo nas smrt med nje, kajti naštejali so 23 mrtvih, 17 ranjenih in z njimi pa niso imeli nikakih izgub. Videl nisi drugega, kot obrze, sijočih od zadovoljstva in ponosa in kar bral si na obeh pesemznikov: danes smo jih pa rekresli, da bodo pomrli. Breko trebanjskih hribov se je vzdignila pesem svobode, pesem zmage in ljudje so zadovoljno zili za odhajačimi. V bližnji postojanki pa je robartil komendant švabobranc

cev in isti so hinavsko zaobrčali oči in hlapčevsko uoblebali glave, kot da bi pričakovali udarca.

Tako se bore naši borci skupno v borbo, za zmago in nato z dvignjeno glavo, odkritim pogledom, in s pesmi na ustih naprej - do zmage.

Mehle Franc IV. bat.

ZLOČIN ZA ZLOČINOM

Kri naših bratov, očetov, hčera in mater vpije po maščevanju.

Tovariši! Ali raj vse to gledamo mirno, ali naj ostane samo pri besedi "švabobranci"? Ne - ne smemo popuščati, ne smemo odnehati. Prav danes, ko se nam bliža tisti dan, za katerega se še toliko časa borimo pod tako slabimi pogoji, moramo spisniti še bolj pesti ter udariti po zverini, da bo do konca poginila.

Tovariši! Ali boš gledal mirno, če so ti ubili očeta, mater, brata, itd., poigali tvoj dom, pregnali tebe iz tvoje domače od doma? Ali se ne boš maščeval za tve to? Če si Slovenec in partizan, boš stiskal zobe ter šel s tako silo nad švabobranske pse kot še nikoli prej. Tovariši. Pomislite na vse to, kar so vam prizadejali ti zločinci. Grobovi naših dragih vpijejo po maščevanju. Grobovi tam na albu, v cerkvi in veničiju v Italiji in Nemčiji. Kdo je poslal naše drage v smrt v Italijo in Nemčijo? Kdo je kriv, da umira toliko naših ljudi po internacijah in zaporih? Krivi so tisti, izdejalci, tisti, kijim boš ti zadal poslednji udar - smrt - ni udarec.

Tovariši! Poglejte v svet, pogledjte, konec je tu in zverina je v zadnjih vzdihlj jih. Pokažimo se, da smo mi tisti, ki bomo ustvarili novo Jugoslavijo, ki bomo skupno z našo bratsko Rusijo ter z zapadnimi zavezniki uničili to grilebo, ta izpljunek slovenskega naroda.

Zdeno I. bat.

TEMNA NOČ

Temna noč se je storila,
dremalo mi je oko,
pesmica me je zbudila,
partizani jo pojo.

Le zapojte partizani,
le zapojte na ves glas
nič strahu, nič se ne bojte
zdaj napočil vaš je čas.

Zgoraj pesem se razlega,
daleč naokrog,
v srcu pa mi klic odmeva,
kliče me v partizanski log.

Dekle s puško bom zmerjal,
podal se v partizanski krogi,
sovraga kletega bom strelal
izlopal mu bom večni grob.

Mrt fašistom, je naše gaslo,
odziv: svoboda narodu,
sovraga kletega bo stilo
vstajanje našega rodu.

Redo I. bat.

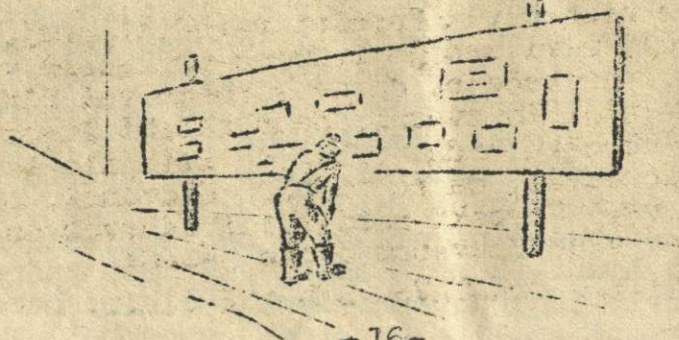
POMEN IN NAMEN STENOČASA

Triletna osvobodilna borba in njena neposredna posledica - osvobojen teritorij, je postavila slovenski narod pred nove naloge. Dosedanjemu, zgolj vojaško-organizacijskemu in propagandnemu delu se je pridružila težka in važna naloga: zgraditi novo državo, postaviti temelje naši ljudski oblasti. Toda za vse to je treba ljudi, treba je kadrov. Pa kje jih najti, kje dobiti pomoči? Pomoči od zunaj ni nikjer, v svojem lastnem narodu moramo najti ljudi, iz njih samih vzgojiti kadre, ki bodo kos tej nalogi. Mednarodno-osvobodilnimi borci, med delavci in kmeti so ljudje, ki so sposobni zamerjati

stare buržuazne birokracije v novo demokratično Slovenijo in jo sami upravljati. Samo kako in s kakimi sredstvi najti v tej množici sposobne ljudi? To sredstvo je brez dvoma sten čas. Iz njihovih prispevkov se da razbrati stopnjo naravne inteligence vsakega posameznika, njegovo politično zrelost, njegova predanost stvari. Osvobodilne Fronte, skratka raskrije se cel človek. Forej eden glavnih pomenov in namenov sten časa je kot sredstvo za rekrutacijo sposobnih ljudi v javno politično življenje.

Naš čas, najveličastnejši v zgodovini našega naroda, ki je sprostil narodne sile in jih povedel v borbo, je sprostil v narodu tudi voljo po ustvarjanju nove kulture. Naša narodno-osvobodilna borba nudi ustvarjalnim duhovom neizčrpan vir za njihovo umetniško tvornost. Kot je srbska narodna pesen, ta cvet svetovne literature največja slika mišljenja in čustvovanja naroda upornika, borca za svobodo, saj je v narodu samem zrasla in je ostala dolga stoletja edina sila, ki je dvigala narod v boj, tako je tudi, naš partizanski pesem najveličastnejša podoba našega časa, verodostojnejša od vseh slikovnih opisov zgodovinskih dejav, v njej je duša in srce naroda. Naš čas vzbuja nove talente iz najširših množic in sterčaja ima nalogo, da odriše in vodi take talente na poti novega kulturnega ustvarjanja. To je njegova druga naloga.

Ko pa je ta pesem skromnega partizana našla pot med narod, da je postala tako popularna, da je postala last naroda, kot je njegova last narodna pesen? Zopet je dolžnost sten časa, njegova tretja dolžnost, da spoja ljudstvo s partizani, z njihovimi duševnimi proizvodi, iz katerih narod spoznava vse količine borbe, vse neizmernе napore svojega borca za svobodo - partizana.

K O R O Š K A

Vrhovi dreves šume
 in pojejo ptički veselo,
 drhti in se joka srce,
 a oko tje v dalj mi zre smelo.
 Sume tam v daljavi vrhovi,
 a ptički prav tiho pojo -
 oh, to so koroški bregovi,
 ranjena srca tam mro.
 Končno - zdaj prišel je čas,
 čez hribe koroške, doline,
 v prej tihe otožne planine
 svobode že vriska nam glas:
 "Ljudstvo koroško,oj zbudi se ti,
 glej,svobode dan pred tabo žari..."

Medtem,ko pri nas ni nič posebnega, če vidiš tu
 grudo partizanov, tam zopet drugo, so pa naši Koroški
 padli šele prvi partizanski strel.

Zgledalo je, kot da smo pozabili na našo Koro-
 ško,ki je z nepravilnim plebiscitom odpadla od naše
 zemlje, od naše Slovenije. Pripadla je po krivdi naših
 boržuasnih strank /klerikalne in liberalne/ cela leta
 1923. Avstriji.

Hitler je nekđaj pač upal, da bo ponemčil slo-
 venske Korošce, toda sedaj je prišel do spoznanja, da
 niti Nemci niso več tisti njegovi"pravi Nemci".Korošci
 so se preveč zavedali, da bi nasedli Hitlerjevim uspe-
 valnim sredstvom, kot so bila: izboljšanje delavskih
 plač,izboljšanje položaja revnih kmetov itd.Upirali so
 se,kakor so se pač mogli,vstrajali so v slovenskem du-
 hu in niso podlegli germanizmu.

Kar pa niso mogli Korošci narediti prej, to de-
 lajo v tenvečji meri sedaj: trumoma prihajajo v parti-
 zanske vrste, oni hočejo, da se strnemo vsi Slovenci v
 svobodni Sloveniji in zvezni, demokratski Jugoslaviji.
 Prej so bila koroška brda tihe in stisnilo te je za
 srce, če si pomislil, da so tu doma Slovenci. Zdaj pa
 prepevajo po vsej Koroški naši borci za svobodo svojo
 in našo skupno vsem Slovanom drago pesem:

NAPREJ ZASTAVA S L A V E ...

Drago Škrjanc III. bat.

D O M O B R A N E C .

O vrlih "domobrancih" se slišijo zanimive zgodbe, ki jih ljudje pripovedujejo po njihovem odhodu, kadar pridejo "osvobajati" slovenski narod.

V neko vas so prišli domobranci. Ta vpraša postarna ženica domobrancia: "Zakaj pa niste rajši opiti partizanov, saj se oni borijo proti okupatorju, a vi držite z njimi?" Domobranec se prav bedasto zasmee in pravi: "Saj nisem neumen, da bi se podil po gozdovih s temi banditi. Pri nas je lepše, ker smo dobro oblečeni vozimo se z avtomobili in še plačo dobimo!"

Nes lepo življenje, prokleti domobranci! Za Judežve groše služijo okupatorju in ubijajo lastne brate. Mi se zmotil naš veliki Prešeren, ko je napisal: "Kako strašna slepota je človeka, Slovenec še mori Slovenca brata." Da slepi so ti švabobranci poleg tega, da so do skrajnosti podli. Ne mislijo kaj bo jutri... Glavno je da danes živijo, ropajo in koljejo. Po še kako. Bodo pa bo zopet pomilostitev. Zmotili so se, britko zmotili. Blizu je čas, ko bodo dajali odgovore za svoja dejanja. Ne bo milosti. Narod jih bo sočil sam in njegova sodba bo stroga.

Mi danes ne paradiramo v lepih uniformah, ne dobivamo plače in hodimo peš. Mi smo vojaki po duhu, naša srca so prežeta z ljubeznijo do domovine. Toda naj pomnijo švabobranci, da bo prišel čas, ko se bomo tudi mi vozili in še marsikaj bo takrat. In takrat ne bo več švabobrancev...

Nemec in domobranec...

Ob ležita nedaleč drug od drugega na poločaju, kar prižvižga partizanska mina in se prav blizu obeh z glasnim pokom raseči. Domobranec začne stekati in vzdihovati.

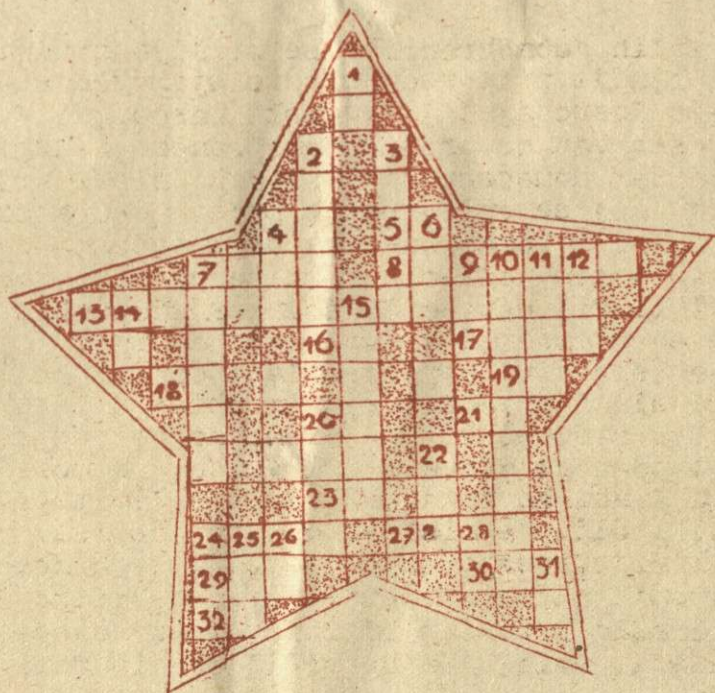
"Kaj si ranjen?" ga vpraša Nemec.

"Ne vem", odgovori domobranec.

"Kako, da ne veš", pravi zopet Nemec.

"Ja, če je kri rumena, potem pa sem", odgovori jo kajoče domobranec.

KRIŽANKA "PARTIZANSKA ZVEZDA"

Navpično: 1. Kratica za sovjetsko vojsko 2. Belogardist 3. Predmestje Varčave 4. "Je" v nemščini 6. Trije soglasniki 7. Reka v Sibiriji 9. Prva žena 10. Oblika države 11. Rezultat 12. Italijan 14. Del voza 15. Pogorje na jugu Rusije 22. Glasbena oblika 23. Kazalni zaimek 24. Froga 25. Moško krstno ime 26. Kazalni zaimek 28. Pesniške oblika 31. Veznik.

Vodoravno: 4. Vas pri Ljubljani 5. Igralna karta 7. Oblika glagola nositi 8. Partizansko bojevanje 13. Osvoboditeljica malih narodov 16. Kazalni zaimek 17. Partizansko ime 18. Razum 19. Del človeškega telesa 20. Pesniška oblika veznika 21. Reka v Sibiriji 23. Kratica za "tekočvono" 24. Prvi maršal v Jugoslaviji 27. Prometno sredstvo 29. Moško krstno ime 30. Barvilo 32. Črška črka.

UNIVERSITETA
LJUBLJANA

NAJBOLJSI LITERARNI
PRILOGE K "KRAJEV -
DEJI ETNOLOGIJI" NA
BOVB "DOBROTO NA -
GRADO - LIT. HISTORIC :
"TAN J. BI PARTIZAN"
TOVARIŠI! NA DELO!

